

РОЗДІЛ 10. СТАТИСТИКА

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ДОХОДІВ ТА РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

STATISTICAL ANALYSIS OF DIFFERENTIATION OF INCOMES AND LIVING STANDARDS OF THE POPULATION OF UKRAINE: REGIONAL ASPECT

У статті узагальнено поняття «якість життя населення» та «рівень життя населення», розглянуто їх взаємозалежність. Зазначено, що якість життя є складовим компонентом рівня життя населення, який також включає умови життя й власне сам рівень життя. Наведено гранично критичні показники рівня життя, які використовуються у світовій практиці, представлено систему кількісних та якісних показників оцінювання рівня життя в національному вимірі. Проведено структурно-динамічний аналіз сукупних доходів та витрат домогосподарств України, який показав тенденцію до зниження рівня життя населення. Крім того, увага приділена аналізу диференціації доходів та витрат населення, а також зміні його якісного рівня життя за економічними районами та регіонами країни. Зроблено висновок про наявність розшарування населення регіонів країни за показниками доходів та рівня життя. Виявлено, що під час проведення досліджень рівня життя населення доцільно приділяти увагу тим показникам, на основі яких формується узагальнюючий показник якості життя країни.

Ключові слова: доходи населення, витрати населення, якість життя, рівень життя, показники диференціації доходів, індекс регіонального людського розвитку, статистичне оцінювання.

В статті обобщены понятия «качество жизни населения» и «уровень жизни

населения», рассмотрена их взаимосвязанность. Указано, что качество жизни является составляющим компонентом уровня жизни населения, который также включает условия жизни и собственно сам уровень жизни. Приведены предельно критические показатели уровня жизни, которые используются в мировой практике, представлена система количественных и качественных показателей оценивания уровня жизни в национальном измерении. Проведен структурно-динамический анализ совокупных доходов и расходов домохозяйств Украины, который показал тенденцию к снижению уровня жизни населения. Кроме того, внимание уделено анализу дифференциации доходов и расходов населения, а также изменению его качественного уровня жизни по экономическим районам и регионам страны. Сделан вывод о наличии расслоения населения регионов страны по показателям доходов и уровня жизни. Выведено, что при проведении исследований уровня жизни населения целесообразно уделять внимание тем показателям, на основе которых формируется обобщающий показатель качества жизни страны.

Ключевые слова: доходы населения, расходы населения, качество жизни, уровень жизни, показатели дифференциации доходов, индекс регионального человеческого развития, статистическое оценивание.

УДК 316.344.23

Аксьонова І.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічної теорії,
статистики та прогнозування
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

The article summarizes the concepts of "quality of life of the population" and "standard of living of the population", their interdependence. The category "quality of life" is a complex-structured concept, which is characterized by a multi-level system of indicators of the state and living conditions of the population in economic regions and regions of the country. At the same time, the quality of life is an integral component of the standard of living of the population, which also includes living conditions and the standard of living itself. The extreme-critical indicators of the standard of living, which are used in world practice, are presented, and a system of quantitative and qualitative indicators of the standard of living in the national dimension is presented. It is shown that the set of indicators on the basis of which it is advisable to assess and analyze the quality of life of the population of the country and its regions consists of both long-term values and the current needs of the population, its environment and social infrastructure. The article contains a dynamic analysis of the total income and expenditure of households in Ukraine, which showed a downward trend in the standard of living of the population. As a result of the structural analysis of total resources and expenditures of the population, it is revealed that the largest share in the structure of household resources is taken by cash income, among which the highest share belongs to wages. Among total expenditures, consumer aggregate expenditures take the largest share, among which food expenditures lead. In addition, attention is paid to the analysis of the differentiation of incomes and expenditures of the population on the basis of appropriate coefficients and changes in the quality of life of the population by economic regions and regions of the country. It is concluded that there is a separation of the population of the regions of the country in terms of income and living standards. It has been revealed that when conducting research on the standard of living of the population, it is advisable to pay attention to those indicators on the basis of which a generalized indicator of the quality of life of a country is formed.

Key words: incomes of the population, expenses of the population, quality of life, standard of living, indicators of income differentiation, regional human development index, statistical estimation.

Постановка проблеми. Необхідність проведення статистичного аналізу проблем диференціації населення країни за доходами та рівнем життя обумовлена тим, що динамічний розвиток суспільства значною мірою залежить від системи цінностей, які лежать в основі повсякденного життя кожної людини. Зміни, що відбуваються

в українському суспільстві, зумовлюють істотне підвищення ролі регіонів у проведенні соціально-економічної політики під час впровадження механізмів забезпечення якості життя. У зв'язку з цим актуальність теми дослідження та її практична спрямованість пояснюються необхідністю як теоретичного осмислення категорії «рівень життя»,

так і виявлення його реального стану на регіональному рівні задля подальшого визначення напрямів оптимізації та прийняття ефективних соціально-економічних управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження проблеми рівня та якості життя населення започатковано вченими-економістами ще у XVIII – XIX ст. Праці В. Петті, А. Сміта, Дж.М. Кейнса та інших економістів стосувалися проблем аналізу причин бідності та походження багатства. В українській економічній науці питання якості життя населення розглядали М. Туган-Барановський, Є. Слуцький, С. Подолинський, В. Навроцький та інші вчені. В сучасних умовах дослідженням рівня та якості життя населення займаються такі науковці, як В. Бідак, О. Грішнова, І. Гнибіденко, З. Варналій, М. Кизим, О. Гладун, Л. Лісогор, Л. Ткаченко, Н. Ковтун, І. Марченко, Е. Лібанова, В. Мандибуря. Еволюція поглядів на рівень життя населення показала, що оцінювання цього явища доцільно здійснювати з урахуванням економічних, соціальних та демографічних факторів, відповідно, на підставі показників, що формують ці фактори.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичний аналіз взаємозалежності між поняттями категорії «рівень життя», узагальнення системи кількісних та якісних показників оцінювання рівня життя, проведення його порівняльного статистичного аналізу за економічними районами та регіонами України щодо диференціації доходів та витрат населення.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Вчені, що працюють у сфері дослідження питань якості, рівня та способу життя населення, визначають, що якість життя та рівень життя переплітаються та перебувають у тісному взаємозв'язку. Треба зазначити, що в економічній літературі не існує однозначного підходу до визначення поняття «якість життя населення». Під час дослідження та вирішення різних соціально-економічних завдань використовуються різні тлумачення цього терміна. Це пов'язане з тим, що поняття «якість життя населення» є надзвичайно широким та багатогранним. Компаративний аналіз літературних джерел [1–4] дав змогу узагальнити визначення поняття «якість життя населення» таким чином:

1) якість життя – це ступінь відповідності умов та рівня життя науково обґрунтованим нормативам або визначеним стандартам;

2) якість життя – це задоволеність населення життям щодо широкого набору потреб та інтересів;

3) якість життя – це взаємозв'язок конкретних питань щодо як умов праці та побуту людей, так і загальнолюдських проблем життя.

Водночас не існує однозначного визначення категорії «рівень життя». Найчастіше під рівнем життя розуміють забезпеченість населення

необхідними матеріальними благами та послугами, досягнутий рівень їх споживання, ступінь задоволення розумних (раціональних) потреб. У широкому розумінні поняття «рівень життя населення» включає також умови життя, праці та зайнятості, побуту й дозвілля, здоров'я населення, освіти, природного середовища проживання тощо. Тоді найчастіше вживається термін «якість життя» [5–7].

Отже, категорія «рівень життя» акумулює широкий спектр соціально-економічних відносин, які виявляються через багаторівневу систему індикаторів стану та умов життєдіяльності особи, домогосподарства, соціальної групи, населення країни та її регіонів. Категорію «рівень життя» можна розмежувати на три взаємозалежні поняття, такі як «умови життя», «власне рівень життя» та «якість життя» [3; 8].

Під умовами життя або середовищем існування розуміють сукупність показників, які характеризують розселення, екологічний стан, умови проживання, умови праці, розподіл вільного часу, ефективність роботи мережі закладів охорони здоров'я, стан освітнього ринку та освітніх послуг, стан побутового та комунального обслуговування, торгівлі, транспорту та зв'язку, системи інформатизації, культури тощо.

Власне рівень життя характеризується рівнем споживання матеріальних і нематеріальних благ та послуг, а якість життя – ступенем відповідності умов та рівня життя певним стандартам або нормативам. Поняття «якість життя» підрозділяється на:

– достаток, тобто рівень життя, який дає змогу користуватись усіма благами, що забезпечують всебічний розвиток людини;

– нормальний рівень життя, який забезпечує раціональне споживання відповідно до науково обґрунтованих норм та нормативів, що дає можливість людині відновлювати свій фізичний та інтелектуальний потенціал;

– бідність, тобто життя, за якого споживання відбувається на рівні збереження працездатності як нижньої межі відтворення життєвих сил;

– злиденність, яка характеризує рівень життя, що забезпечує мінімально припустимий за біологічними критеріями набір благ та послуг, споживання яких дає змогу підтримувати лише життєздатність людини.

Статистичне вивчення рівня життя населення постійно привертає увагу міжнародних організацій. Як гранично критичні показники рівня життя у світовій практиці використовують [6; 9; 10]:

– співвідношення доходів верхньої та нижньої децильних груп (10:1);

– частку населення за межею бідності (10%);

– співвідношення мінімальної та середньої заробітної плати (1:3);

- рівень безробіття (8–10%);
- сумарний коефіцієнт плідності (для жінок дітородного віку) (2,14–2,15);
- умовний коефіцієнт депопуляції (1);
- частку осіб у віці понад 65 років (7%).

Отже, в узагальненому вигляді система кількісних та якісних показників оцінювання рівня життя населення країни може бути представлена у вигляді схеми (рис. 1).

Як видно з рис. 1, соціально-економічні показники, що характеризують рівень життя населення, охоплюють такі компоненти, як довгострокові цінності, поточні потреби, середовище проживання, соціальна інфраструктура.

Щодо практичного статистичного оцінювання рівня та якості життя населення, то всебічно кількісно оцінити рівень життя населення районів країни, а потім діагностувати причини його зміни доцільно на підставі застосування системи окремих показників, таких як доходи, витрати, показники диференціації доходів.

Найбільшої уваги з огляду на тему дослідження заслуговують доходи та витрати населення. Динаміка сукупних ресурсів та витрат домогосподарств України за 2010–2017 рр. [11] та їх прогнозні значення наведені на рис. 2. Прогнозні значення були отримані на підставі прогнозування за допомогою середніх темпів зростання.

Як бачимо з рис. 2, сукупні ресурси в розрахунку на одне домогосподарство за останні 7 років постійно зростають у середньому з річним темпом росту, який дорівнює 1,13. Аналогічна ситуація спостерігається за показником сукупних витрат.

Аналіз тенденцій зміни структури сукупних ресурсів та сукупних витрат домогосподарств за основними складовими, проведений за даними Держстату [11], показав, що споживчі сукупні витрати, до яких належать витрати на харчування, споживання різноманітних непродовольчих товарів та послуг займають найбільшу питому вагу (приблизно 90–93%) серед сукупних витрат домогосподарств, яка майже не змінюється протягом 2010–2017 рр. Згідно з даними джерела [11] серед споживчих сукупних витрат найбільшу частку мають витрати на харчування (51,6% у 2010 р., 47,9% у 2017 р.). Серед непродовольчих товарів та послуг, які посідають друге місце за питомою вагою серед споживчих сукупних витрат (їх частка коливалась від 34,9% у 2010 р. до 41,9% у 2017 р.), найбільшу питому вагу мають витрати на одяг та взуття (від 6% до 5,5% відповідно), оплату житлово-комунальних послуг (від 9,2% до 17% відповідно), споживання послуг транспорту та зв'язку (на рівні 6,5%).

Щодо грошових доходів, то їх питома вага в сукупних доходах домогосподарств має також найбільше значення (на рівні 87–89%) порівняно з іншими видами доходів, але з 2014 р. вона почала дещо знижуватись. У структурі грошових доходів, згідно з даними джерела [11], найбільшу частку протягом усього досліджуваного періоду має заробітна плата (від 47,6% у 2010 р. до 52,4% у 2017 р.), потім йдуть пенсії, стипендії, соціальні допомоги, надані готівкою (від 25,8% до 25,2% відповідно). За останні 7 років значно зросла така складова сукупних доходів, як пільги та субсидії на оплату

Рис. 1. Система кількісних та якісних показників рівня життя населення

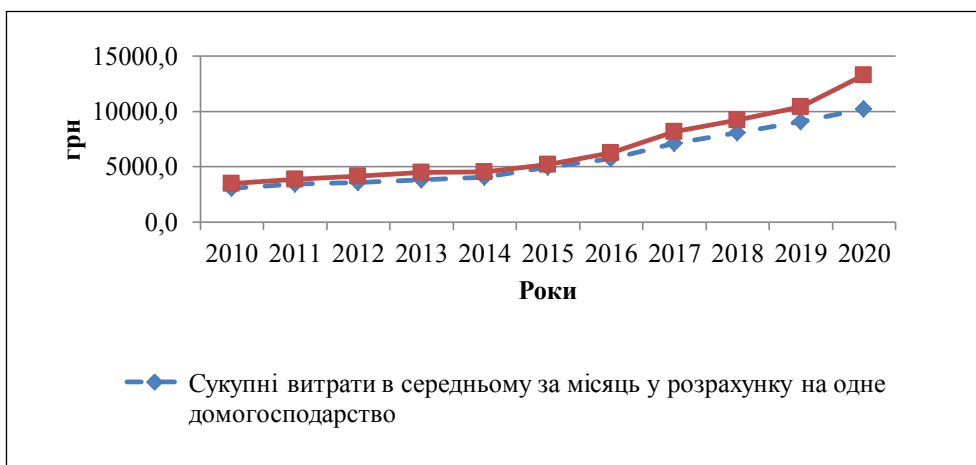

Рис. 2. Динаміка та прогнозні значення середньомісячних сукупних ресурсів та витрат на одне домогосподарство

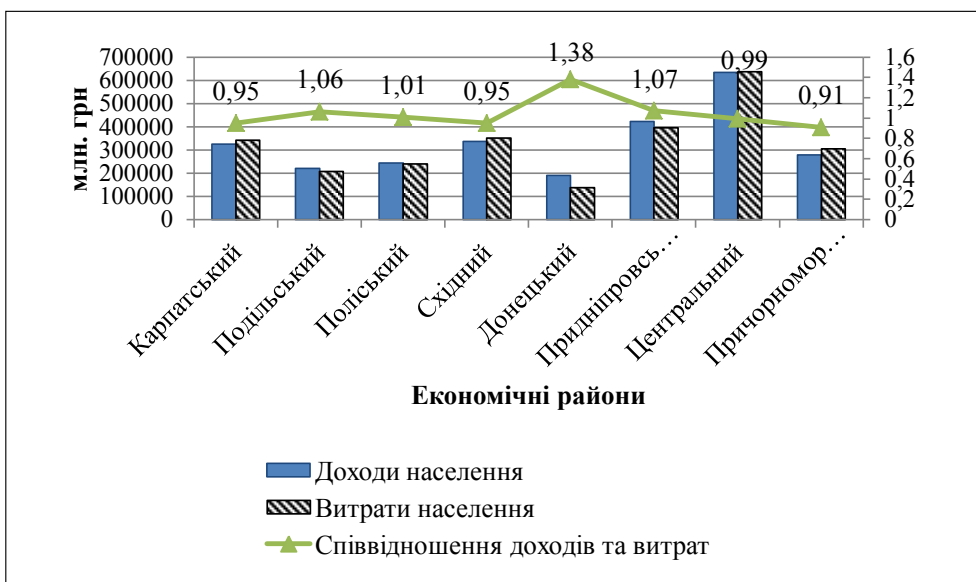

Рис. 3. Співвідношення доходів та витрат населення за економічними районами України у 2017 р.

житлово-комунальних послуг (з 0,6% у 2010 р. до 4,7% у 2017 р.). Результати аналізу підтверджують факт зниження рівня життя населення країни.

Для отримання більш детальної інформації щодо диференціації доходів та витрат населення країни доцільно проводити дослідження доходів та витрат населення за економічними районами та регіонами країни.

На рис. 3 наведено згрупований розподіл доходів та витрат населення, їх співвідношення за економічними районами України у 2017 р. [11].

Як видно з рис. 3, майже за всіма економічними районами, окрім Донецького, спостерігається перевищення витрат над доходами населення, що свідчить про не дуже якісний рівень життя населення. В Донецькому районі, навпаки, доходи перевищують витрати в 1,38 рази, але це не свідчить про якісне матеріальне становище

населення регіонів, що входять до цього економічного району, з огляду на соціально-економічну та політичну ситуацію, яка нині характерна для нього. Таке перевищення, навпаки, показує наявність розбалансованої сфери споживання в Донецькому економічному районі.

Диференціація населення за доходами за економічними районами фактично викликає відмінності у споживанні населенням товарів та послуг, тобто характеризує певну різницю в рівні життя населення цих районів.

Аналіз динаміки показників диференціації грошових доходів населення України за даними джерела [11] показав, що децильний коефіцієнт диференціації у 2017 р. склав 3,2 рази, тобто розшарування населення країни за рівнем доходів, коли мінімальний дохід 10% найбільш забезпеченого населення перевищує максимальний дохід

10% найменш забезпеченого населення, було більше, ніж у 3 рази. Протягом останніх п'яти років цей коефіцієнт мав також тенденцію до зростання, що свідчить про поглиблення розшарування населення за рівнем доходів. Цей факт підтверджує також коефіцієнт фондів (співвідношення середніх значень доходів всередині порівнюваних крайніх децильних груп населення або їх часток у загальному обсязі доходів), який обчислюється за незгрупованими даними й складає 5,4 рази у 2017 р. проти 5,0 разів у 2015 р.

Показниками диференціації, які узагальнюють розподіл населення за доходами, є коефіцієнти концентрації доходів Лоренца й Джині, які наочно можуть бути відображені за допомогою кривої Лоренца, що розташована між лініями абсолютної рівномірності та нерівномірності. Область між лінією абсолютної рівномірності та кривою Лоренца вказує на ступінь нерівномірності розподілу доходів (витрат). Чим більше ця область, тим більше нерівномірність розподілу доходів (витрат) у суспільстві, відповідно, вище їх концентрація у високо доходних групах населення.

Проаналізуємо криву Лоренца за 2017 р., побудовану на підставі даних [11; 12] (рис. 4).

Як бачимо з рис. 4, у 2017 р. існувала нерівномірність розподілу доходів серед населення країни. Згідно з даними Держстату [11] за 2017 р. реальні доходи населення (з урахуванням інфляції) України зросли на 10,9%, а наявний дохід в розрахунку на одну особу склав 47,3 тис. грн.

Щодо регіонального аспекту оцінювання нерівномірності розподілу населення за доходами, то рейтинг регіонів за наявними доходами на душу населення у 2017 р. можна прослідкувати на рис. 5.

Як видно з рис. 5, на першому місці в рейтингу регіонів за рівнем доходів громадян у 2017 р. був Київ, далі з великим відривом йдуть Дніпропетровський (57,3 тис. грн.), Запорізький (54,2 тис. грн.), Київський (50,7 тис. грн.) та Одесь-

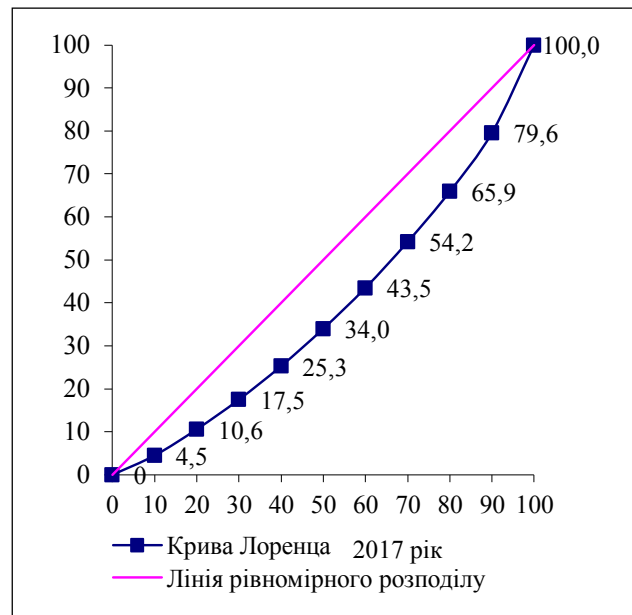

Рис. 4. Розподіл доходів населення України у 2017 р. з використанням кривої Лоренца

кий (50,1 тис. грн.) регіони. Найменший дохід зафіксований в Донецькому (25,3 тис. грн.) та Луганському (16,4 тис. грн.) регіонах.

Для визначення місця країни в глобальному рейтингу конкурентоспроможності користуються індексом людського розвитку, визначальними критеріями для розрахунку якого є показники, які тісно пов'язані з категорією «рівень життя», а саме тривалість життя, рівень освіти та доходи громадян. Так, Україна за підсумками 2017 р. посіла 88 місце проти 84 місця у 2016 р. зі 189 країн у глобальному рейтингу індексу людського розвитку, складеного аналітиками Програми розвитку ООН [13]. Індекс людського розвитку України склав 0,751. Перше місце у 2017 р. посіла Норвегія з показником 0,953, друге – Швейцарія з індексом 0,944, третє – Австралія з результатом 0,939, а четверте та п'яте – Ірландія та Німеччина

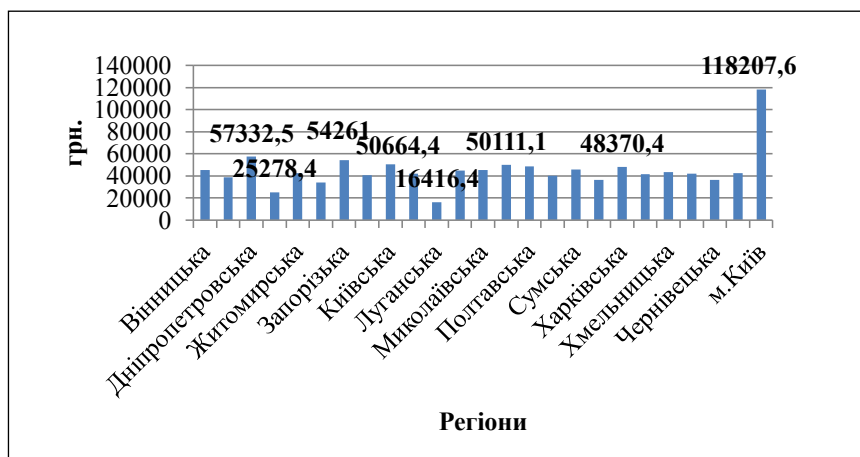

Рис. 5. Розподіл регіонів за рівнем доходів на душу населення, грн.

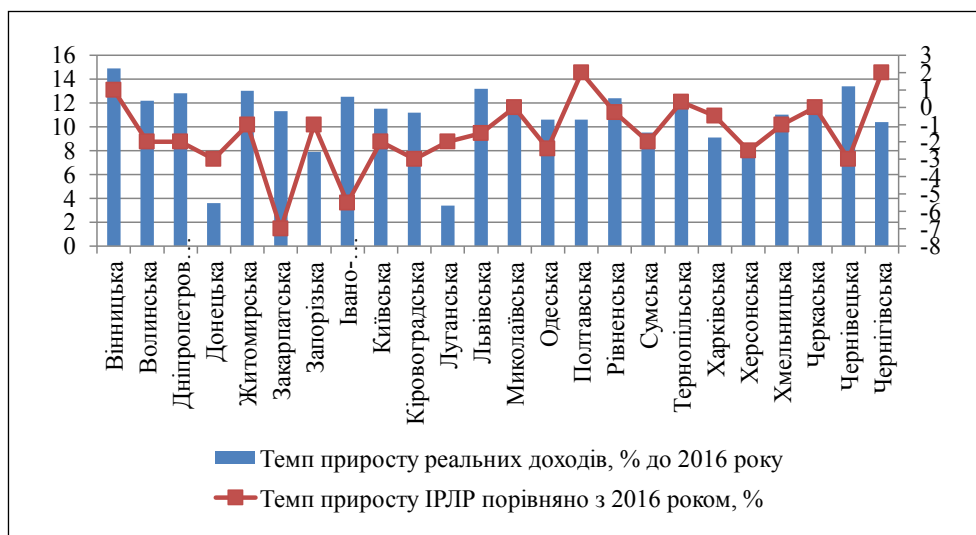

Рис. 6. Порівняння темпів зміни реальних доходів населення регіонів та значення ІРЛР у 2017 р. порівняно з 2016 р.

з індексами 0,939 і 0,938 відповідно. Також до першої десятки увійшли Ісландія, Гонконг, Швеція, Сінгапур та Нідерланди. Кращий показник серед пострадянських країн продемонструвала Естонія, посівши 30 місце з індексом 0,871. Польща посіла 33 місце, Словаччина – 38, Угорщина – 45, Росія – 49, Білорусь – 53.

Для оцінювання на регіональному рівні українські фахівці використовують власну методику оцінки людського розвитку, за якою до розрахунку регіонального індексу включено 33 показники, які об'єднані в шість блоків (відтворення населення, соціальне становище, комфортне життя, добробут, гідна праця, освіта), що всебічно характеризують як соціальний, так й економічний аспекти життя населення країни та її регіонів.

Згідно з даними джерела [14] на рис. 6 наведено порівняльний аналіз за регіонами України зміни інтегрального індексу регіонального людського розвитку (ІРЛР) зі зміною реальних доходів населення у 2017 р. порівняно з 2016 р. У зв'язку з відсутністю даних по частині територій у Донецькій та Луганській областях значення індексу в цих регіонах взяті за 2013 та 2012 рр.

Як видно з рис. 6, реальні доходи населення у 2017 р. порівняно з 2016 р. підвищилися за всіма регіонами України. Водночас індекс регіонального людського розвитку, який у своїй структурі містить показники доходів як індикаторів добробуту населення, мав тенденцію до зниження майже у 75% регіонів. Це підтверджує той факт, що, окрім доходів, на величину індексу, отже, рівень якості життя впливають інші фактори, на які також слід звертати увагу під час формування стратегії розвитку регіонів.

Проведений аналіз підтвердив, що в умовах нерівномірності розвитку регіонів за рівнем доходів та якістю життя населення під час розроблення

тактичних та стратегічних напрямів регіонального розвитку необхідно спиратись на той факт, що саме людський розвиток є як кінцевою, так і ключовою його метою.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, дослідження показало, що всебічно кількісно оцінити доходи та рівень життя населення за економічними районами, регіонами країни та країною загалом, а потім діагностувати причини їх змін можна як за допомогою системи окремих показників диференціації, так і на підставі інтегрального показника людського розвитку.

В контексті формування державної соціально-економічної політики особливого значення набуває адекватне оцінювання потреб населення та можливостей суспільства їх забезпечити. Відповідно, нагальною необхідністю стає запровадження в практику статистичного аналізу та управління системи індикаторів рівня життя населення, які формують узагальнюючий показник якості життя країни. Це дасть змогу не тільки налагодити моніторинг рівня та якості життя населення, але й активно впливати на його зростання як у кількісному, так і в якісному аспектах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональний аспект : монографія / за ред. Е. Лібанової. Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2015. 356 с.
2. Отчеты о человеческом развитии: Программа развития ООН. URL: <http://hdr.undp.org/en/data> (дата звернення: 27.10.2019).
3. Пономаренко В., Кизим М., Узунов Ф. Рівень і якість життя населення України : монографія. Харків : ІНЖЕК, 2003. 226 с.

4. Баркенхоєва Р. Повышение уровня и качества жизни населения как доминанта регионального развития. *Вестник АГУ*. 2017. № 1 (195). С. 13–22. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/povyshenie-urovnya-i-kachestva-zhizni-naseleniya-kak-dominanta-regionalnogo-razvitiya> (дата звернення: 27.03.2019).

5. Махсма М. Зайнятість та рівень життя сільського населення України: теорія та практика регулювання : монографія. Київ : КНЕУ, 2017. 384 с.

6. Россошанский А. Оценка качества жизни населения: обзор методологических подходов. *Молодой ученый*. 2013. № 11. С. 440–445. URL: <https://moluch.ru/archive/58/8095> (дата звернення: 27.03.2019).

7. Андреева О. Уровень и качество жизни: содержание понятий и их составляющие. *Ойкумена*. 2012. № 4. С. 68–77. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/uroven-i-kachestvo-zhizni-soderzhanie-ponyatiy-i-ih-sostavlyayushchie> (дата звернення: 27.03.2019).

8. Башинський Т. Рівень життя населення: огляд методик оцінки. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014. № 2 (43). С. 232–234.

9. Ковтун Н. Статистичне вимірювання якості життя: міжнародний досвід і практика використання в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. Вип. 4. С. 48–53. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/statistichne-vimiryuvannya-yakosti-zhittya-mizhnarodniy-dosvid-i-praktika-vikoristannya-v-ukrayini> (дата звернення: 27.03.2019).

10. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економіки України від 2 березня 2007 р. № 60. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060665-07> (дата звернення: 27.03.2019).

11. Сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 27.03.2019).

12. Регіони України : статистичний збірник / Державна служба статистики України. Ч. 1. Київ. 2018. С. 93–188. URL: www.ukr.stat.gov.ua (дата звернення: 27.03.2019).

13. Глобальный рейтинг качества жизни. URL: <https://www.segodnya.ua/ukraine/globalnyy-reyting-kachestva-zhizni-gde-v-nem-mesto-ukrainy-1171204.html> (дата звернення: 27.03.2019).

14. Регіональний людський розвиток : статистичний збірник / Державна служба статистики України. Київ. 2018. 74 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_rlr2017_pdf.pdf (дата звернення: 27.03.2019).

REFERENCES:

1. Libanova E. (2015) *Liudskiy rozvytok v Ukraini. Modernizatsiia sotsialnoi polityky: rehionalnyi aspekt (kolektyvna monohrafiia)* [Modernization of social policy: regional aspect (collective monograph)]. K. : Instytut demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen imeni M.V. Ptukhy NAN Ukrainy (in Ukrainian).

2. Programma rozvitiya OON (2018) *Otchety o che-lovecheskom razvitii* [Human Development Reports]. Available at: <http://hdr.undp.org/en/data> (accessed: 27 March 2019).

3. Ponomarenko V., Kyzym M., Uzunov F. (2003) *Riven i yakist zhyttia naselennia Ukrainy : monohrafiia*

[The level and quality of life of the population of Ukraine : monograph]. Kharkiv : Inzhek (in Ukrainian).

4. Barkenkhoєva R. (2017) *Povyshenie urovnya i kachestva zhizni naseleniya kak dominanta regional'nogo razvitiya* [Improving the level and quality of life of the population as the dominant regional development]. *Vestnik AGU*, no. 1 (195), pp. 13–22. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/v/povyshenie-urovnya-i-kachestva-zhizni-naseleniya-kak-dominanta-regionalnogo-razvitiya> (accessed: 27 March 2019).

5. Makhsma M. (2017) *Zainiatist ta riven zhyttia sil'skoho naselennia Ukrainy: teoriia ta praktyka rehuliuвання : monohrafiia* [Employment and living standards of the rural population of Ukraine: the theory and practice of regulation : a monograph]. Kiev : KNEU (in Ukrainian).

6. Rossoshanskiy A. (2013) *Otsenka kachestva zhizni naseleniya: obzor metodologicheskikh podkhodov* [Assessment of the quality of life of the population: an overview of methodological approaches]. *Molodoy uchenyy*, no. 11, pp. 440–445. Available at: <https://moluch.ru/archive/58/8095> (accessed: 27 March 2019).

7. Andreeva O. (2012) *Uroven' i kachestvo zhizni: sodержanie ponyatiy i ikh sostavlyayushchie* [Level and quality of life: the content of concepts and their components]. *Oykumena*, no. 4, pp. 68–77. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/v/uroven-i-kachestvo-zhizni-soderzhanie-ponyatiy-i-ih-sostavlyayushchie> (accessed: 27 March 2019).

8. Bashynskiy T. (2014) *Riven zhyttia naselennia: ohliad metodyk otsinky* [Living standards of the population: a review of assessment methods]. *Scientific herald of Uzhgorod University*, no. 2 (43), pp. 232–234.

9. Kovtun N. (2014) *Statystichne vymiryuvannya yakosti zhyttia: mizhnarodniy dosvid i praktyka vykorystannya v Ukraini* [Statistical Measurement of Quality of Life: International Experience and Usage Practices in Ukraine]. *Visnyk Kyivskogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, vol. 4, pp. 48–53. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/statistichne-vimiryuvannya-yakosti-zhittya-mizhnarodniy-dosvid-i-praktika-vikoristannya-v-ukrayini> (accessed: 27 March 2019).

10. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економіки України від 2 березня 2007 р. № 60. [On Approval of the Methodology for Calculating the Level of Economic Security of Ukraine: Order of the Ministry of Economy of Ukraine dated March 2, 2007 No. 60]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060665-07> (accessed: 27 March 2019).

11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2019) *Sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy* [Сайт Державної служби статистики України]. Available at: www.ukrstat.gov.ua (accessed: 27 March 2019).

12. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2019) *Rehiony Ukrainy : statystichnyy zbirnyk* [Regions of Ukraine: statistical collection]. Available at: www.ukrstat.gov.ua (accessed: 27 March 2019).

13. Global'nyy reyting kachestva zhizni [Global quality of life rating]. Available at: <https://www.segodnya.ua/ukraine/globalnyy-reyting-kachestva-zhizni-gde-v-nem-mesto-ukrainy-1171204.html> (accessed: 27 March 2019).

14. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2018) *Rehionalnyi liudskiy rozvytok: Statystichniy zbirnyk* [Regional human development], Kyiv: Derzhanalitinform.

Aksonova Iryna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Economic Theory,
Statistics and Forecasting
Simon Kuznets Kharkiv National University

STATISTICAL ANALYSIS OF DIFFERENTIATION OF INCOMES AND LIVING STANDARDS OF THE POPULATION OF UKRAINE: REGIONAL ASPECT

The urgency of the problem. One of the important tools for the development and implementation of state policy for the development of regions is a statistical assessment of the standard of living of the population. To date, there is no generally accepted definition of the categories “standard of living” and “quality of life”. Scientists differentiate these concepts in different ways. Most of them define the quality of life as a complex characteristic of the living conditions of the population, which is expressed in objective indicators and subjective assessments of the satisfaction of various needs and is associated with people’s perception of their position in society depending on existing cultural characteristics, value systems and social standards. As for the category of “standard of living” it means, basically, the achieved level of satisfaction of various human needs, based on the offers on the market of goods and services and the effective demand of the population. At the same time, when assessing the level and quality of life, these concepts are often used interchangeably as synonyms, meaning by them a certain level of quality of life. In this regard, the relevance of the problem and the degree of its scientific development predetermines the need for further research in this direction.

The purpose of the article. The purpose of the study is to distinguish between the concepts of “standard of living” and “quality of life”, summarizing quantitative and qualitative indicators, on the basis of which it is advisable to assess the standard of living, and conduct a statistical analysis of the differentiation of the population of Ukraine and its regions in terms of income and standard of living.

Methodology. The methodological and informational basis of the study are monographs of scientists, which highlight issues of statistical evaluation of incomes of the population, their differentiation and standard of living by region of the country, materials of periodicals, Internet resources on these issues. In conducting the study, the methods of system and logical analysis, the method of generalization of information, comparative analysis, structural-dynamic analysis, and the method of visualizing information using graphs and tables were used.

Results. Since quality of life characterizes the degree of satisfaction with life, and the standard of living indicates the degree of development of society, quality of life is a structural component of the standard of living of the population, along with such components as living conditions and the standard of living itself. This scientific approach is also used in world practice in assessing the standard of living. On the basis of this approach, a generalizing system of quantitative and qualitative indicators of the standard of living can be represented as a combination of social and economic indicators.

On the other hand, the standard of living is interpreted as the level of income of the population, their differentiation and social inequality in society. Based on this, this study assessed the indicators of total income and consumption of the population of Ukraine as a whole and by economic regions of the country, conducted a comparative analysis of the rates of change in real incomes and the quality of life index in a regional context. The analysis confirmed the relationship between the differentiation of the population by income and the quality of life of the population.

Value/originality. As a result of a comparative analysis of regional differences in trends in incomes and the regional human development index, it was found that changes in the quality of life of the population, in addition to income, are influenced by other factors. For an objective vision of the situation, when conducting a statistical analysis of the differentiation of incomes and the standard of living of the population, it is necessary to take into account the whole complex of quantitative and qualitative indicators of the standard of living of the population of the regions.